WHEN TAMUI FALLS IN LOVE

เรื่องและภาพ: นิฌามิล หะยีซะ และกิติยาณี แวโน๊ะ

“บุญแห่กัณฑ์หลอนตอนนั้นอ้ายจำได้ไหม

น้ำโขงเชื่อมโยงหัวใจ น้องยังจำได้สัญญาวันนั้น

เงินอ้ายทำบุญ เป็นทุนสร้างความสัมพันธ์

ฮักเฮาสานต่อจากนั้น น้องเฝ้ารอวันเรืออ้ายผ่านมา”

ท่วงทำนองจากกีตาร์โปร่งในอ้อมแขนคำปิ่นลู่ไปตามลมท้ายฤดูหนาวของปี ไม่นานหลังเวลาอาทิตย์อัสดง ความเงียบก็พลันเข้าปกคลุมหมู่บ้านเล็กริมน้ำโขงแห่งนี้ เสียงทุ้มต่ำของเธอดังระงมทั่วบ้านตามุย กองเพลิงสีแสดประทุขึ้นดังสปอตไลท์ฉายสีหน้านักร้องที่อยู่กลางวงที่ยังคงหลับตาพริ้มขณะที่ฝีปากขยับตามคำร้อง เรียกให้ทุกสายตาที่อยู่ละแวกนั้นจ้องมองไปทางเดียวกัน

หมู่คนที่นั่งล้อมรอบกองไฟต่างดื่มด่ำกับบรรยากาศ จนไม่ทันสังเกตแรงบันดาลใจแห่งลำนำรักที่เริ่มฉีกยิ้มด้วยความเคอะเขิน แม้หัวใจของเขาจะไม่ได้ยิ้มเหมือนใบหน้าก็ตาม

คนที่ใครต่อใครในตามุยต่างมอบฉายาพ่อพระเอกให้เขา พร้อมเปรียบชีวิตรักของเขาและเมียเป็นละครฉากหนึ่ง ชั่วขณะหนึ่งระหว่างเดินทางสู่กลางเพลง คลื่นลมหนาวพัดพากลิ่นน้ำโขงลอยมาเริงระบำกับเปลวเพลิง เป็นจังหวะเดียวกันที่ความคิดหนึ่งลอยเข้าสู่โสตประสาท

หากรักข้ามโขงที่กำลังบรรเลง มิใช่ชีวิตของ**พ่อตาล**และ**แม่ลี**

เนื้อร้องและท่วงทำนอง...จะเป็นเช่นไร

1
และแล้วฮักข้ามของก็บังเกิด

กาลครั้งหนึ่ง... ในดินแดนที่ปกคลุมด้วยความเหงา

ระหว่างทิวเขาสูงทอดยาวขนานสายน้ำกว้างใหญ่ไร้ซึ่งร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์เว้นเสียแต่จะนับรวมเจ้าของรอยขีดเขียนบนผาสูงที่เพิ่งจะค้นพบเมื่อสี่สิบปีก่อนนี้ กระทั่งผู้คนจากทางเหนือล่องเรือลงใต้มาตั้งบ้านอยู่ริมลำห้วยและเรียกที่แห่งนี้ว่า...**ตามุย**

สืบสาวราวเรื่องจากความทรงจำแห่งตามุยได้ความว่า ผู้บุกเบิกพื้นที่มาจากนาโพธิ์กลางลงเรือที่คันท่าเกวียนล่องใต้เรื่อยมาจนถึงที่นี้ อาจเพราะหมู่บ้านที่เพิ่งสร้างอยู่กลางดงกกมุยทั้งยังมี*ต้นมุย*ใหญ่ขนาดสองสามคนโอบไม่รอบขึ้นอยู่ริมห้วยใกล้บ้าน จึงเรียกใช้เป็นชื่อเรียกบ้านตามุย

เวลานั้นคนมาใหม่ไม่สนใจว่าเบื้องหน้าคือแม่น้ำกว้างใหญ่ และเบื้องหลังคือภูผากว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา พวกเขาสนใจเพียงความชุ่มฉ่ำร่วนซุยของของดินบริเวณร่องห้วยที่น่าจะเพาะปลูกได้ ชีวิตใหม่เกิดขึ้นเกินที่หมู่บ้านเล็กในดงกกมุยนี้จะรับไหว ผู้คนจึงกระจายออกไปตั้งบ้านในละแวกใกล้เคียง

เมื่อมีผู้คน ก็ย่อมมีชุมชน และเมื่อมีชุมชน ชีวิตและวัฒนธรรมก็บังเกิด วิถีลุ่มน้ำโขงเริ่มก่อตัวขึ้นอย่างช้า ๆ ความรุ่มรวยของธรรมชาติเชื้อเชิญให้ผู้คนมากหน้าหลายตามาใช้ชีวิตอยู่ทั้งฝั่ง เช่นเดียวกับดินแดนที่เคยปกคลุมด้วยความเหงาที่บัดนี้มีบ้านเล็กมาตั้งแทนที่ป่าใหญ่รกร้างริมแม่น้ำ

สายน้ำที่ว่ากันว่าไหลลงมาจากที่ราบสูงไกลโพ้นนามว่า “แม่ของ” เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตนานาพันธุ์ ระหว่างสายน้ำไหลเชี่ยวมีเกาะแก่ง หิน ดิน ทราย คละด้วยตะไคร่และไม้ยืนต้นที่นกน้อยใหญ่ใช้พักพิงยามเหนื่อยล้าจากการโบยบิน นอกเหนือจากการเป็นแหล่งอาหารรสโอชะของคนสองฟากฝั่ง แม่น้ำสายนี้ยังเป็นเส้นทางสัญจรของผู้คนก่อนที่ถนนจะลาดผ่านหมู่บ้าน

แม้จะอยู่ในสองนิเวศที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง **วัย**ยืนยันว่าคนละแวกนี้คุ้นเคยและใกล้ชิดกับแม่น้ำมากกว่า แต่ละวันผู้บ่าวจะออกเรือหาปลากันแต่เช้าตรู่ ทุกคนรู้ดีว่าจุดน้ำไหลทวนกระแสคือเวินปลาชุกชุม บางวันก็วนไปแก่งหินที่ฝูงปลาหลบน้ำเชี่ยว แทบไม่ลงแรงก็ได้ปลาพออิ่มท้องคนทั้งบ้าน

ขณะที่ผู้อยู่ติดเรือนที่ทำหน้าที่*แม่*ไปพร้อมกับ*แม่บ้าน* พวกเธอมักกระเตงลูกน้อยแนบอกแล้วเดินเท้าไปตักน้ำที่ลำห้วยสำหรับดื่มกิน พร้อมหาฟืนมัดใหญ่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสร้างความอบอุ่น บางวันหากมิได้เข้าป่าเก็บเห็ดเก็บหน่อไม้ก็จะสาละวนปลูกผักเก็บผลพลางเฝ้าดูวัวควายในทามตลอดทั้งวัน

เป็นเวลานานหลายชั่วชีวิตกว่าตามุยจะรู้จักกับเกษตรกรรมบนที่ราบ แม้จะอยู่ใกล้แหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ แต่วัตถุดิบบางอย่างก็ขาดแคลนหรือไม่มีให้เก็บ ครั้นพืชผักหรือฝ้ายที่ปลูกอยู่ริมฝั่งก็ไม่พอจะเลี้ยงดูทุกชีวิตใต้ชายคาเดียวกัน พวกเขาจึงเสาะแสวงหาอาหารด้วยวิธีอื่น

“ไทบ้านที่นี่ทำประมงกันมาตั้งแต่จำความได้ เพราะที่ทำกินบ่ได้มีมากมาย ออกเรือแต่ละวันก็อาศัยปลาเอาไปแล้วข้าวนำพี่น้องนำหมู่ที่บ้านอื่น” พ่อวัยว่า

ปลาที่จับมาได้ในแต่ละวันจะถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งเก็บไว้กินเอง อีกส่วนก็เอาไปแลกข้าวสารกับบ้านละแวกใกล้กัน บางครั้งก็เอาไปแลกขี้กะบองเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงแทนฟืน บางครั้งก็เอาพืชผลที่ปลูกหรือเก็บได้ไปแลกวัตถุดิบอื่น เป็นที่รู้กันในคนแถบลุ่มน้ำนี้ว่าแต่ละหมู่บ้านมีความสามารถในการหาอาหารที่แตกต่างกัน จึงนำอาหารเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนเชิงต่างตอบแทนกัน

การเอาปลาไปแลกข้าวบ่อยครั้งทำให้ลูกแม่โขงต่างบ้านต่างถิ่นเริ่มสนิทสนมขึ้น พักหลังพวกเขาก็แทบไม่ต้องเลาะตระเวนหาบ้านต้องการแลกข้าวสารกับปลาที่หามาได้ แต่จะมุ่งตรงไป

ยังคนรู้จักที่คุ้นเคยเป็นอย่างดี หลายคนตัดสินใจให้คำมั่นสัญญาเป็นเสี่ยวฮักเสี่ยวแพงกัน การผูกไมตรีกับคนต่างบ้านอาศัยเพียงความถูกโฉลกและชอบในนิสัยใจคอกันและกันจนสามารถพึ่งเป็นพึ่งตายกันได้

นอกจากการแลกเปลี่ยนอาหารระหว่างกัน พวกเขาก็เติบโตและมีส่วนร่วมกับทุกช่วงเวลาสำคัญในชีวิตของกันละกัน ไม่ว่าญาติพี่น้องจะเกิดแก่เจ็บตาย เมียคลอดลูก หลานบวชเณร หรือมีงานบุญที่บ้านก็จะแวะไปมาหาสู่กันและกันตลอด เวลาตามุยมีงานบุญ เสี่ยวต่างบ้านก็มาเยือนล่วงหน้าสามสี่คืนเพื่อเตรียมงาน เช่นเดียวกัน หากบ้านไหนมีงานบุญไทบ้านตามุยก็ล่องเรือไปช่วยทุกเมื่อ

ชีวิตแห่งแม่โขงดำเนินเรื่อยมาจวบจบฤดูเก็บเกี่ยว แม้ไม่ได้ปลูกข้าวทำนาเหมือนบ้านอื่น แต่ผู้บ่าวตามุยรู้ดีว่าพวกเขากำลังจะได้ลิ้มรสน้ำเมาฝีมือแม่หญิงฟากโน้น อาจเพราะพวกเขาทำไร่ทำนากันเป็นกิจลักษณะ จึงมีข้าวมากพอจะนำมาต้มเป็นเหล้าได้ เป็นรสชาติที่**ทองสา**ยังจดจำได้จนถึงทุกวันนี้

เมื่อเสร็จจากการเอาปลาไปแลกข้าว หรือเอาข้าวเปลือกไปตำที่บ้านกุ่ม หนุ่มพรานปลาก็มักจะแวะริมโขงตรงที่สาวชาวนาตั้งเตากลั่นน้ำเมาจากข้าวที่พึ่งเกี่ยว เสียงเลื่องลือลอยละล่องตามสายน้ำโขงว่าน้ำเมารสมือแม่หญิงบ้านนี้อร่อยจนสามสี่จอกก็ไม่พอ

“สมัยก่อนม่วนคัก สาวบ้านนู้นเขาต้มเหล้าขายอยู่ริมโขง ทั้งบ่าวทั้งแก่นั่งกินเหล้าคุยกันไป”

“แล้วเหล้าแซบบ่”

“มันก็แซบนะ ยิ่งตรงยอดเหล้านะ แซ่บจนไปบ่ได้” พูดจบเขาก็หัวเราะชอบใจราวกับน้ำเมาแม่โขงสูตรไทบ้านที่อยู่ในความทรงจำเริ่มออกฤทธิ์

“ไปบ่ได้นี่คือยังไง”

“เมาจนกลับบ้านไม่ได้” ทองสายิ้มกริ่ม “เมาแล้วก็ไปคุยเล่น ไปจีบเขา ไปเล่นเขาบ้าง จนมีหลายคู่นะที่ได้สาวขายเหล้าเป็นเมีย”

ด้วยคารมอันคมคายทำให้แม่หญิงเข้ามาพูดคุยกับเขาอยู่เสมอ กระนั้นทองสาก็ไม่ได้สมหวังในความรักเสมอไป เขาหัวเราะให้กับโชคชะตาตัวเองที่ไม่ว่าจะปันใจให้หญิงใด ก็มักมีเหยี่ยวตาไวมาโฉบชิงตัวเธอผู้นั้นตัดหน้าเขาเสมอ บางคนเพิ่งพูดคุยกันออกรสเมื่อหลายวันก่อน ผ่านมาอีกวันเธอก็หนีไปตบแต่งกับทหารบ้านเดียวกันเสียแล้ว

กี่ชีวิตที่ลืมตาดูโลกหรือเข้าสู่ห้วงนิทราที่ไม่มีวันตื่น กี่คืนกี่วันที่ดวงจันทร์ลอยล่องเย้าแหย่ดวงอาทิตย์ หรือจะสักกี่หมื่นกี่พันก้าวที่เขาย่างเท้าจากบ้านอันเป็นที่รัก

กระทั่งทองสาได้เจอกับ*กล่องดวงใจ*ที่ใครก็มิอาจมาพรากจากกันได้อีก

2
ฮักกับการปฏิวัติ

*“สองฝั่งน้ำของเขาเชื่อมกันมาแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ผู้น มันก็คือพื้นที่และกลุ่มคนเดียวกันนั่นแหละ แต่ถูกแบ่งด้วย**แม่น้ำ**และ**ประเทศ**ก็เท่านั้น”*

พิมเอ่ยด้วยน้ำเสียงเรียบพลันคิดถึงเรื่องเล่าของแม่ ห้วงเวลาก่อนอาณาบริเวณนี้จะถูกแบ่งเป็นประเทศไทยและลาวโดยมีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนธรรมชาตินั้น สองฟากฝั่งเป็นหนึ่งเดียวกันมาตลอด แม่ไม่ได้หมายถึงแผ่นดินที่เชื่อมหากันจนย่างเท้าข้ามไปได้ แต่เป็น *วัฒนธรรม* ที่เชื่อมร้อยพวกเขาไว้ด้วยกัน แม่หญิงสาละวันอย่างเธอก็มิได้รู้สึกแปลกแยกไปจากคนอื่นในบ้านตามุย

แล้วเมื่อใดกันที่ “แม่น้ำ” ถูกนำมาใช้แบ่ง “ประเทศ”?

อาจต้องย้อนกลับไปไกลถึงช่วงที่มนุษยชาติประดิษฐ์สิ่งล่องหนที่เรียกว่า “รัฐชาติ” (nation-state) เป็นช่วงเวลาเดียวกันที่กลุ่มคนแปลกหน้าพูดภาษาฟังไม่รู้ความเดินทางเข้ามาสำรวจแม่น้ำแห่งนี้เพื่อหวังใช้เป็นทางสัญจรสู่อาณาจักรอันยิ่งใหญ่ทางตอนเหนือ พวกเขาคงไม่รู้ว่าท่ามกลางกระแสน้ำเชี่ยวเต็มไปด้วยเกาะแก่งและโขดหินยากที่เรือลำใหญ่จะล่องผ่านได้

แม้โครงการสำรวจเส้นทางสู่ความรุ่งโรจน์นั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จ คนแปลกหน้าที่ใครต่อใครในละแวกนี้ต่างเรียกว่า*ฝรั่งเศส*กลับเข้ามาอ้างความเป็นเจ้าของเหนือดินแดนฝั่งขวาทั้งหมด ขณะที่ตามุยที่อยู่ทางซ้ายก็ถูกผนวกรวมให้เป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศ

เส้นจินตนาการใหม่นี้ก็ไม่สามารถพรากความชิดใกล้ของลูกแม่โขงได้ แม้ฟากหนึ่งจะอยู่ภายใต้การดูแลของสยามและอีกฝั่งใต้อารักขาของฝรั่งเศส แต่พวกเขายังคงเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างกันตลอดเวลา กระทั่งห้วงคนพื้นเมืองเริ่มลุกขึ้นต้านอำนาจพวกฝรั่งฯ เริ่มมีไทบ้านบางส่วนหนีข้ามแม่น้ำมาหลบที่บ้านตามุย เฉกเช่นครอบครอบครัว**พ่อสา**ที่เดินทางข้ามฝั่งนับครั้งไม่ถ้วน

“สมัยสงครามน่าจะช่วงฝรั่งเศส พ่อหนีทหารอพยพมาอยู่ที่นี่ มาเจอแม่ที่บ้านนี้ก็อยู่กินกันจนมีพี่ชายแล้วพาแม้ย้ายกลับไปฝั่งนู้น รู้สึกว่าจะมีลูกด้วยกัน 7 คน 4 เหลือพี่ชาย ผม แล้วก็น้องสาว”

“ตอนนั้นสถานการณ์ฝั่งลาวไม่ค่อยดี วัณโรคก็ระบาดอีก ตระกูลผมก็ตายเพราะโรคเกือบทั้งหมด สมัยนั้นไม่มียารักษา น้องผมพี่ผมก็ติดแต่ไปรักษาที่อุบลทัน มีผมคนเดียวที่รอด”

“ก่อนลาแกก็สั่งแม่ไว้ ถ้าแกตายให้รีบกลับด่วนที่สุด สถานการณ์ตอนนั้นเริ่มแย่ ฮอเครื่องบินบินว่อนไปทั่ว ได้ยินเสียงปืนแทบจะทุกวัน”

“ตอนกลับมาผมได้แค่เดิน ได้ควายมาสองตัว เป็นสองตัว ก็ต้องเอามาให้หมด ไหน ๆ ก็ไม่กลับไปอีกแล้ว นาก็ขายให้ญาติพี่น้องหมด ควายที่ได้มาก็เอาไปแลกจักรยาน จูงลัดป่ามาถึงนี่”

วิบากกรรมของบ้านเกิดเมืองนอนทำให้ผู้บ่าวสาละวัน-จำปาศักดิ์หลายคนจากบ้านมาไกลเพื่อหลีกหนีความตาย แท้จริงรูปร่างหน้าตา สำเนียงภาษา หรือวิถีของคนที่เพิ่งมาอยู่ใหม่แทบไม่ต่างคนตามุยเดิม จนไม่สามารถแยกได้ว่าใครเป็นใคร พวกเขาหลบหนีมาใช้ชีวิตสงบสุขที่นี่จนพบรักกับแม่หญิงตามุยและให้กำเนิดพยานฮักสองฝั่งของหลานคน

ความเคลื่อนไหวบริเวณรอยต่อระหว่างสองแผ่นดินเริ่มทวีความรุนแรงขึ้น ข่าวการปฏิวัติของลาวแดงที่เริ่มขยับขยายมาแถบทางใต้กระจายไปทุกแห่งหน ทั้งในวิทยุและพวกทหารลายพรางต่างเตือนให้ไทบ้านคอยเฝ้าระวังไม่ให้พวกคอมมิวนิสต์ลักลอบเข้าประเทศ

ทั้งที่ไม่มีไทบ้านคนไหนรู้ด้วยซ้ำว่า*คอมมิวนิสต์*ที่เขาว่าหน้าตาเป็นยังไง!

ช่วงเวลานี้เองที่ความรักระหว่างมนุษย์สองคนถูกมองข้ามและแทนที่ด้วยรักต่อ*จินตนาการใหม่*ที่แบ่งลูกแม่โขงออกเป็นคนต่างกลุ่มต่างพวกกัน ชายชุดลายพรางเดินสาละวนในตามุยทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน แม้กระทั่งไทบ้านก็ต้องจัดเวรสลับกันเฝ้ายามช่วงกลางคืนคอยสอดส่องไม่ให้ผู้คนจากอีกฝั่งลักลอบข้ามมา เกรงว่าจะเป็นพวกเอียงซ้ายเข้ามาสืบความลับ

ญาติพี่น้องหรือเสี่ยวที่อยู่ทางโน้นเริ่มขาดการติดต่อ ไม่มีใครรู้ว่าเป็นตายร้ายดียังไง ทำได้เพียงส่งฝากจดหมายแล้วรอการติดต่อกลับที่ไร้วี่แวว บางครอบครัวที่มีสารส่งกลับมาก็นัดหมายเจอกันที่ริมฝั่งอาศัยจังหวะพวกในเครื่องแบบเผลอพูดคุยถามไถ่ทุกข์สุขกัน

ข่าวแพร่กระจายมาว่าคนอีกฝั่งส่วนใหญ่ถูกเรียกให้ไปเข้า*สัมมนา* ว่ากันว่าเป็นการไปเรียนรู้วิถีการใช้ชีวิตในระบอบใหม่ตามที่ทางการเขาออกแบบไว้ ส่วนใหญ่ก็ถูกเรียกไปเป็นปีสองปี ต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันไปเองว่าสัมมนาคือการเรียกตัวให้ไปเป็นทหารของพวกลาวแดง

ตามุยกลับเข้าสู่ความเงียบอีกครั้ง ไทบ้านกลับมาทำมาหากินตามปกติ เว้นช่วงกลางค่ำกลางคืนที่ต้องสับเปลี่ยนกันมาเฝ้ายามดูแลหมู่บ้าน พวกเขาเริ่มสังเกตเห็นคนฝั่งลาวหลบหนีมาอยู่ฝั่งไทยมากขึ้น สืบสาวราวเรื่องได้ว่าหนีค่ายสัมมนามา บางคนตกอยู่ในภาวะหวาดระแวงคำพูดคำจาฟังไม่รู้ความ ไม่รู้ว่าไปประสบพบเจอสิ่งใดมา จนสุดท้ายทหารลาวแดงเริ่มจับสังเกตได้ ความชุลมุนก็บังเกิดอีกครั้ง

ภาพที่ทุกคนจำได้เป็นอย่างดีคือ คลื่นมนุษย์ที่แหวกว่ายข้ามน้ำเซาะเกาะแก่งตะเกียกตะกายมาจากอีกฝั่ง เสียงกรีดร้องดังระงมเคล้าห่ากระสุนที่พุ่งออกมาจากป่ารกชัด ไม่มีใครเห็นว่าต้นตอของกระสุนมาจากผู้ใด ร่างไร้วิญญาณไหลตามสายน้ำเชี่ยวลอยเทียบแก่งหินกลางลำน้ำ บนแขนขาของผู้หลบหนีความตายหลายคนปรากฏแผลเหวอะพร้อมหยดเลือดที่ไหลตามสายน้ำ

“มันน่าสมเพชมากนะ สงครามทำให้มีทั้งคนขาขดขาขาด บางคนก็ลอยน้ำหนีตายมาฝั่งนี้ โดนปืนไล่ยิงตามหลัง ไม่ตายแต่ก็บาดเจ็บสาหัส เราเห็นก็ช่วย แล้วพาไปส่งตำรวจ” ทองสาลดเสียงทุ้มพลันนึกถึงวัยเยาว์ที่ละแวกบ้านเต็มด้วยคนลาวที่อพยพหนีตายมา พลอยทำให้เขาวิตกว่าจะโดนลูกหลงไปกับสงครามความรักรูปแบบใหม่นี้ด้วยหรือไม่ จึงหนีไปอยู่หลังเขานานกว่าเดือนสองเดือน

“มาคิดย้อนดูเราไม่เป็นไร เราก็คิดว่ามันสงบ แต่ตอนนั้นใจหายเหมือนกัน ตอนนั้นในหมู่บ้านมีแต่คนลาวอพยพเต็มไปหมด เรากลัว... เรากลัวพวกนั้นจะไล่ล่ามา มันกระทบกับเราด้วย”

“เราก็หนีไปตรงนู้น เพราะค่ายทหารกักกันคนลาวตามชายแดนมันมีอยู่ทุกที่เลย ฝั่งนู้นก็มีทหารคุมที่แก่งทราย แก่งสร้อย แก่งท่า” เขาพลันนึกถึงคำพูดสุดท้ายของหัวหน้าคนในเครื่องแบบที่เคยมาฝึกการป้องกันตัวให้กับไทบ้านตามุย “*ขอให้เราอย่าเจอกันที่ศูนย์อพยพไทยอย่าให้มี*”

“และนั่นก็เป็นครั้งสุดท้ายที่ไทบ้านเฮาเห็น**บักหัวโล้น**” น้ำเสียงนิ่งเรียบของวัยดังแทรกขึ้นมา กระทั่งใบหน้าฉงนของคนรอบวงทำให้เขาต่อเล่าต่อ

“ไทบ้านเฮาเชื่อว่าบักหัวโล้นเป็นภูตน้ำ เหมือนเด็กตัวเล็กผิวดำ ส่วนใหญ่จะเจอช่วงหน้าแล้ง พอน้ำลดลงก็จะเห็นบักหัวโล้นอยู่กลางดอนกลางเกาะ”

“ช่วงนั้นทหารลาวเขาเอาระเบิดโยนลงน้ำไว้ใช้หาปลา ปลาเกือบสูญพันธุ์ไม่พอ เฮาแทบจะไม่เห็นบักหัวโล้นที่เกาะกลางน้ำอีกเลย...”

“ตั้งแต่บักหัวโล้นหายไป เด็กจมน้ำเยอะขึ้น เลยคิดว่าบักหัวโล้นดูแลเด็กที่ลงไปเล่นน้ำโขง”

แสงตะวันสาดส่องแม่น้ำกว้างใหญ่เริ่มเปลี่ยนเป็นสีเข้ม น้ำในแม่น้ำโขงเริ่มลดลงแต่ก็ไร้ซึ่งวี่แววบักหัวโล้น มีเพียงสายน้ำเชี่ยวไหลกระทบแก่งหิน เป็นวินาทีเดียวกับที่พวกเขาเริ่มตระหนักได้ว่าสงครามความรักครั้งใหม่ค่อย ๆ ทำให้อีกฟากฝั่งไกลห่างออกจากพวกเขาทีละน้อย

3
ฮักเมื่อคราวห่า(ไม่)ลง

และแล้วความรักก็บังเกิด (อีกครั้ง)

ท่ามกลางเงาทะมึนของสงครามร้อนบนรอยต่อธรรมชาติ ชีวิตที่ตามุยดำเนินไปตามปกติราวกับไม่มีความเคลื่อนไหวใดเกิดขึ้น ไม่รู้ว่าเพราะไทบ้านเริ่มคุ้นชินกับชีวิตที่ไม่ปกตินั้น หรือสถานการณ์ที่ทุเลาลงจนผู้คนสองฝั่งเริ่มลดปืนในมือลง

เป็นเวลาเดียวกันที่วิทยุรายงานข่าวผู้นำสองประเทศร่วมเจรจาเพื่อหาทางกลับมาเชื่อมสัมพันธ์กันอีกครั้ง สุดท้ายมิตรไม่แท้ศัตรูไม่ถาวรก็กลับมาจับมือกัน ข่าวพ่อใหญ่ชาติชายเสนอแผนเปลี่ยนสนามรบให้กลายเป็นสนามการค้าเริ่มกระจายไปทั่วทั้งตามุย พลอยทำให้ไทบ้านบรรเทาความกังวลลง

กระนั้น ผู้ใช้ชีวิตอยู่ตามตะเข็บชายแดนอย่างพวกเขาก็ยังคงหากินลำบาก พรานปลาที่หากินกับลำน้ำล้วนสังเกตเห็นตรงแก่งหินกลางลำน้ำมีคราบเขม่าและเศษดินกระจายทั่วทุกบริเวณ พวกเขาเชื่อว่าเป็นเพราะระเบิดที่พวกทหารลาวแดงใช้ ไม่เพียงแค่ปลาที่หายไป แต่บักหัวโล้นที่พวกเขาเห็นมาแต่อ้อนแต่ออกก็คงตกใจกลัวหนีไปไม่กลับมาอีก พวกเขากล่าวโทษทหารลาวแดงที่มาทำลายแหล่งหากินที่สมบูรณ์ บางคนต้องใช้เวลาเกือบทั้งวันกว่าจะได้ปลามาพออิ่มท้องคนทั้งบ้าน

นับแต่สงครามปะทุขึ้น ผู้บ่าวตามุยเริ่มหันมาค้าขายมากขึ้น อาศัยปลาที่จับมาได้แต่ละวันหรือปลาที่รับมาอีกทอดล่องตระเวนขายให้หมู่บ้านที่อยู่ริมน้ำ กิโลละบาทสองบาท พอให้มีเงินติดตัวไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น แต่บ่อยครั้งที่เงินตราถูกผลาญไปกับความฟุ่มเฟือยที่ไม่ได้สร้างขึ้นเอง จนพวกเขาก็ไม่ทันรู้ตัวว่า “เงิน” กลายเป็นปัจจัยที่ห้าของชีวิตไปเสียแล้ว

ขณะเดียวกันงานบุญที่เคยเงียบเหงามานานหลายปีก็กลับมาคึกคัก ครั้งงานบุญผะเหวดบ้านสุละฝั่งจำปาศักดิ์มักจัดช่วงเวลาใกล้กันกับบุญบ้านกุ่มฝั่งโขงเจียมไม่ไกลจากตามุย คนสองฟากฝั่งกลับมารวมกันตัวกัน พูดคุยถามไถ่ทุกข์สุข กินข้าวด้วยกัน ฟ้อนรำกันอย่างสนุกสนาน

บรรยากาศครื้นเครงทำให้ตาลที่จากบ้านไปทำงานในเมืองกรุงหลายเดือนคลายความรู้สึกคิดถึง ท่ามกลางขบวนแห่ต้นเงินข้ามสองฝั่ง ตาลยังคงจดจำวินาทีแรกที่เขาตกหลุมรักหญิงคนงามบ้านสุละได้อย่างดี รอยยิ้มบนใบหน้าเด่นชัดจนเขาไม่อาจละสายตาได้

“ตอนบุญก็เฮ็ดต้นเงินกัน ทางบ้านกุ่มก็แห่ไปบ้านสุละ สุละก็แห่มาถวายบ้านกุ่ม ก็เลยผ่อกันตอนแห่กัณฑ์หลอน... ไม่มีไผชวนไผคุย มองกันซือ ๆ” ลีอมยิ้มเลือดบนใบหน้าเริ่มสูบฉีด

“หลังจากนั้นเพิ่นก็ไปเฮ็ดงานกรุงเทพ บ่ได้ผ่อกัน... แล้วก็มาตอนบั้งไฟพญานาค บุญออกพรรษา เพิ่นกลับมาก็ข้ามไปหา ไปแนม จนได้คุยกันอีกเที่อ”

“นั่งคุยกันซื่อ ๆ กลางคืนก็ไต้กะบอง ไต้ตะเกียงเอา บางเที่อก็พาไปเลาะที่ตามุยบ้าง ที่โขงเจียมบ้าง จำได้ว่าตอนเดือนเพ็ญ (อำนวยพร) กะสาธิต (ทองจันทร์) มาเล่นหมอลำ ก็พานั่งเรือไปเบิ่ง”

เป็นเวลาเดียวกันในหลายปีถัดมาหลังจากที่อ้ายตาลฝากดวงใจเขาไว้ที่สุละ **พิม บุนลาดเสนา**แห่งบ้านนาโนงจดจำนัยน์ตาคมเข้มของหนุ่มแปลกหน้าที่มองมาที่เธอ ราวความชุลมุนรอบตัวหยุดนิ่งไปชั่วขณะ มีเพียงดวงตาของคนหนุ่มสาวที่จ้องมองหากัน

“แฟนแม่ข้ามไปเที่ยวบุญประจำปีฝั่งนู้น แต่ก่อนไม่ต้องผ่านต.ม. นั่งเรือข้ามไปซื่อ ๆ เพิ่นไปผ่อไปเจอกันแล้วก็ชอบกัน...”

“สุดท้ายเฮาก็**ฮักแพง**กัน”

ช่วงเวลาที่ป่ารกชัดใต้ร่มเงาภูตามุยถูกประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ สายลมแสงแดดสาดส่องเข้ามายังบ้านจันทร์สุข เป็นสองสามปีที่ลูกหลานพ่อกิ แม่ทิม จันทร์สุข เป็นฝั่งเป็นฝาไล่เลี่ยกัน เป็นเวลาเนิ่นนานหลังจากผูกแขนสำราญและถาวร ทหารหนุ่มที่หนีตายมาช่วงลาวแตก ก็ถึงคราวของตาลและลีที่ชอบพอกันมาแต่บุญแห่กัณฑ์หลอนเมื่อหลายปีก่อน

“ตอนนั้นพ่อเพิ่นป่วย เป็นโรคม้ามโต บ่มีคนแทงยาให้ บ้านนอกเนาะ หาหมอมาแทงยาให้ยาก ก็ไปช่วย” ตาลเล่าย้อนกลับไปช่วงก่อนจะตัดสินใจชวนอีกฝ่ายผูกแขนตบแต่งกัน

“พ่อของแม่เป็นหมอ ฉีดยาได้ ฉีดยาเป็น เพิ่นมีตำราเล่มนึง เพิ่นสิอ่านหนังสือแล้วก็เฮ็ดตาม” ลีเล่าต่อทั้งรอยยิ้ม เป็นรอยยิ้มเดียวกันเมื่อครั้งเธอมองหนุ่มบ้านตามุยที่แสนอ่อนโยนคนนั้น

“ก็เลยสนิทสนทกันมา พ่อแม่ก็เห็นว่าเข้ากันดีอยู่ เพิ่นเอาพ่อมาคุยที่นี่ ตกลงว่าห้าพัน... แต่ก็บ่ได้เบิ่ดเด้... บ่มีเงินเนาะ ทางนี้ก็บ่มีเงิน ทางนั้นก็ว่าค้างไว้ เอาไปส่งสามพัน ค้างไว้สองพัน แต่กี้นี่หลายแล้วนี่ ได้ซำนี้กะว่างามเติบนั่นแหละ” พูดจบเธอก็หัวเราะกับกลเล่ห์ของอีกฝ่ายที่นั่งยิ้มอยู่ข้าง ๆ

ชั่วพริบตาเดียวก็ถึงทีโก้พาสาวนาโนงมาผูกแขนอีกคน “สมัยแม่สินสอดไม่แพง ประมาณสองสามห้าพัน แต่สมัยนี้ไม่มีเงินแสนไม่ได้แล้ว บางคนแสนห้า บวกทองอีกห้าบาท” พิมเสริมทั้งเสียหัวเราะ

ช่วงเวลาที่ทั้งสองตกลงปลงใจตบแต่งกัน พิมจำได้ดีว่าตามุยยังมีแต่ถนนลูกรัง ไม่มีเสาไฟฟ้ามาปักในหมู่บ้าน เช่นเดียวกับฝั่งนาโนงที่ผู้คนยังพึ่งแสงสว่างจากตะเกียงและกะบอง ซ้ำบ้านของพิมต้องเดินเท้าจากริมฝั่งเข้าไปอีกหลายกิโล ฝ่ายชายจึงตักสินใจไปใช้ชีวิตอยู่ที่โน่นด้วยกัน

“ตอนแต่งกันแล้วอยู่ฝั่งนู้นได้แค่เดือนเดียว หลวงเขามาหา บอกว่าไม่ให้พ่ออยู่ เพราะพ่อไม่ได้เข้าถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีใบอนุญาต เขาว่าอยู่ไม่ได้ ถ้าอยู่นานเขาจะปรับเงิน”

“เกือบติดคุกด้วยนะ” สาเอ่ยแทรกเข้ามา “ไม่ธรรมดา แต่เจ้าหน้าที่เป็นญาติของนางเอก เลยพอคุยกันได้ เกือบไปนอนในคุกฝั่งนู้นแล้ว” พูดจบก็หัวเราะชอบใจราวกับอยู่ในเหตุการณ์ ฝ่ายที่ถูกกล่าวถึงเผยยิ้มออกมาด้วยความเขินอาย

“นั่นละ เขาก็ส่งพ่อกลับก่อน ตอนนั้นญาติเสียพอดีเลยบ่ได้มา” พิมเล่าต่อ

“พอพ่อกลับมาได้เดือนนึง แม่ก็บอกว่าจะกลับมา พ่อบอกว่าจะไปรับ **พ่อก็เรือล่ม**” แม้เรื่องที่เล่าจะเป็นเหตุการณ์ที่น่าสะเทือนใจ แต่ใบหน้าของเธอนิ่งเฉยราวไม่มีใดเกิดขึ้น

“แม่ไม่เห็นเหตุการณ์ ก็เลยไม่รู้ว่าพ่อเป็นยังไง... แต่ก็เกือบตายนั่นละ”

“ก็...” สาแทรกขึ้นมาอีกครั้ง “ตอนนั้นช่วงหน้าฝน น้ำขึ้นแล้วมีน้ำวน หมุน ๆ อยู่หลายที่ พ่อพระเอกก็พายเรือจะไปรับนางเอกฝั่งโน้น แต่เรือล่มลงไป จมจนเห็นแต่ผม อีกคนอยู่แต่ฝั่ง เขาเก่ง คล่องแคล่ว เขากล้ามาก ว่ายฝ่าน้ำวนเข้าไปเลย มือหนึ่งหยิบผมรีบดึงขึ้นเรือ ไม่รีบก็กลัวจะตาย”

เหตุการณ์นั้นกลายเป็นที่มาของเรื่องเล่าเรือรักข้ามโขงล่มที่เลื่องลือไปทั่วน้ำโขง

4
หม่องใต้มีฮัก... หม่องหนั่นมีทุกข์?

ไม่มีใครทันตั้งตัวกับทุกสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่นร่างกายและดวงใจแห่งตามุยที่เติบโตขึ้นทุกคืนวัน แว่วข่าวลือเรื่องฝายคอนกรีตที่ทอดตัวขวางน้ำมูนตรงรอยต่อระหว่างสองแม่น้ำแพร่สะพัดมาพร้อมกับการเปิดตัวสะพานคอนกรีตที่เชื่อมอีสานเหนือกับนครหลวงเวียงจันทน์

บัดนี้ประจักษ์พยานของฮักข้ามของที่เติบโตท่ามกลางสงครามอันร้อนระอุเติบโตเป็นผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์ ข่าวลือที่ลอยลิ่วตามสายลมทำให้พวกเขาปักใจเชื่อว่าผู้คนสองฟากฝั่งกำลังจะกลับมารวมกันเป็นหนึ่งอีกครั้ง เป็นเวลาเดียวกันที่พวกเขาตระหนักได้ว่าข้าวปลาอาหารที่มีอยู่ในบ้านนั้นไม่พอกิน ไทบ้านตามุยหลายคนเริ่มเดินทางออกไปหางานต่างบ้านต่างเมือง

“พ่อไปทำงานกรุงเทพฯ อยู่หลายปี ขนาดนั่งรถไฟไปก็ยังคิดถึงบ้าน ได้แต่บ่น... กว่ากูจะได้กลับ สี่ห้าเดือนนู่น หรืออาจจะเป็นปี ว้าเหว่ไปเรื่อย แล้วติดต่อทางจดหมายกว่าจะถึง เราจะเป็นห่วง” ทองสาพูดพลางนึกย้อนถึงวินาทีที่ขบวนรถไฟสู่มหานครค่อย ๆ เคลื่อนตัวออกจากสถานีอุบลราชธานี

“ไปทำงานอะไรครับ”

“ตอนนั้นไปนำนายหน้า ชื่อพ่อใหญ่เต๊อะ ตอนนี้ตายแล้ว เพิ่นมาจากศรีเมืองใหม่มาถามว่าใครอยากจะไปทำงานที่กรุงเทพฯ เขาก็มารับไป เพิ่นว่าไม่เสียค่านายหน้า แต่หักค่าเดินทางจากค่าจ้าง”

“นั่งรถไฟไปถึงหัวลำโพงก็มีคนมารับ มีผมกับแม่หญิงอีกคน พาไปนครปฐมที่มีเจดีย์ใหญ่ ไปคัดผลไม้ในตลาด ตอนนั้นเราไม่รู้อะไรเลย ไม่รู้ว่าจะได้งานอะไรด้วย”

นายหน้าต่างบ้านจะวนเวียนเข้ามาถามหาคนงานที่ตามุยแทบทุกเดือน หากเป็นผู้หญิงก็จะเป็นงานแม่บ้านหรืองานสวน ขณะที่ผู้ชายจะเป็นงานโรงงานหรือกรรมกรแบกหาม ลักษณะงานและลูกจ้างที่พวกเขาต้องการก็ขึ้นอยู่กับต้นทางที่นายหน้าเหล่านี้ไปรับสารมา

หนุ่มสาวตามุยหลายคนมองเห็นโอกาสหาเงินเพื่อจุนเจือครอบครัวก็ออกเดินทางไป พวกเขาคิดแค่ว่าไปแล้วจะได้ดีและได้เงิน ไม่มีใครเกี่ยงว่างานนั้นจะหนักหรือเบา

“บางทีเฮาไปเจอเถ้าแก่บ่ดี ยามกินเฮาก็บ่ได้กิน บางคนเฮ็ดงานยังบ่ทันได้เสร็จ ก็หนีจากหม่องเก่า หนีไปหางานใหม่ ถ้าเจอผู้ดีก็อยู่นาน กลับบ้านปีสองปีก็ไปอยู่นำเขาคือเก่า... ก็เขาดีเด้” แดง เมียของวัยพูดขึ้นขณะที่ในปากก็เคี้ยวชิ้นหมากจนน้ำเสียงอู้อี้ฟังไม่ชัด

มากไปกว่านั้นเส้นจินตนาการที่ขีดเขียนด้วยสายน้ำโขงเริ่มเข้มขึ้น และไม่มีทีท่าว่าจะเลือนหายไปได้ง่ายนัก การเป็นคนแปลกหน้าในจินตกรรมความเป็นไทยประจักษ์ชัดเมื่อลีและพิมให้กำเนิดลูกคนแรก แม้จะข้ามดินข้ามน้ำมาอยู่กินกับผัวตามุยอยู่หลายปี แต่พวกเธอก็ถูกเรียกว่า “ลาวอพยพ” หรือที่ภายหลังมักเรียกกันด้วยภาษาสวยหรูว่า “บุคคลไร้สัญชาติ”

“เมื่อก่อนแม่ถือสัญชาติลาว แต่ตอนนี้ไม่มีสถานะทางสัญชาติในบัตร แม่ยังเป็นคนไร้สัญชาติ ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน แต่ขึ้นสมรสนำผัว มีชื่อในใบเกิดลูก ทะเบียนลูก” พิมว่า

ไม่ทันพูดจบลีก็แทรกต่อ “คือตอนนั้นมันก็ยากแหน่ เราก็เอาผัวไทย เพิ่นก็ติก็เตือน เฮาสิไปหากินหายาก บ่ได้ไปเฮ็ดบัตรเฮ็ดใบ(พา)สปอตหยัง ถือว่ารักละข้ามหากันซื่อ ๆ”

“จนลูกคนแรกเกิดปี 35 เพิ่นก็บ่อยากออก(สัญชาติ)ให้ เพิ่นว่าให้ขึ้นนำแม่ ถ้าแม่เป็นคนไทยจังได้สิทธิ พ่อก็ไปด่าเพิ่น ตอนทหารก็บ่ได้เอาแม่หญิงไปเป็นทหารแหน่” ความหาญกล้าของผู้เป็นพ่อในครั้งนั้นทำให้ทั้งเธอและชายคนรักที่นั่งเคียงข้างต่างหลุดหัวเราะออกมาประสานเสียงกัน

“แต่ความหมายจริง ๆ คือ ถ้าป๊ะกันอิหยังนี่ แม่สิไปทางนั้น ลูกก็สิไปนำ”

การมีคนรักที่ถูกทางการตราหน้าว่าเป็นคนไร้สัญชาติเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในตามุย ผู้บ่าวผู้สาวลาวที่ข้ามมากินอยู่กับผัวเมียที่ตามุยมักเจอปัญหาเมื่อเดินทางไปติดต่อสถานที่ราชการ ช่วงแรกที่ทางการเข้ามาสำรวจทะเบียนประวัติผู้อพยพจากอินโดจีน กลุ่มคนเหล่านี้จะได้รับการรับรองและออกบัตรเลข 6 แสดงสถานะคนลาวอพยพ แต่ก็มีน้อยคนที่ได้รับบัตรนั้นด้วยเหตุผลเรื่องความยากลำบากในการเข้าถึงบริการและความกังวลว่าจะทางการส่งกลับไปบ้านเกิดที่หนีมา

จนกระทั่งมีการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติอีกครั้ง ส่วนใหญ่บ้านที่มีผัวลาวเมียไทยหรือผัวไทยเมียลาวก็จะได้รับบัตรเลข 0 ระบุเป็น*ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน* หรือที่เรียกขานกันในหมู่คนที่ถือบัตรว่า “บัตรสีชมพู” หรือที่ลีเองเรียกว่า “บัตรทหาร” เพราะทหารคอยช่วยเหลือเรื่องออกบัตรให้กับเธอ

“เราไม่มีบัตรก็เลยจับกลุ่มกัน มีนำกลุ่มคนไร้รัฐ คนไร้สัญชาติ กลุ่มรักต่างถิ่นต่างแดน ผัวไทยเมียลาว ผัวลาวเมียไทย จับกลุ่มช่วยกันเดินเอกสารจนได้บัตรชมพู แม่เคยไปหน้าทำเนียบนะ ไปขอความเป็นธรรม เราอยากได้บัตรเลขศูนย์ ไม่ใช่สัญชาตินะ” น้ำเสียงของพิมเจือความโศกเศร้าที่ไร้หยดน้ำตา

“เฮารู้ว่าบัตรชมพู ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง แต่เวลาเจ็บป่วยจะได้สิทธิรักษาพยาบาลฟรี ไม่ได้เสียตังค์ แม่ป่วยเป็นไทรอยด์ ไปโรงบาลตอนไม่มีบัตร ค่ายาเทือละพันสองพัน ค่ากลืนแร่อีกไม่รู้เท่าไหร่”

ความวัวไม่ทันหาย ความความก็เข้าแทรก ครั้นฝ่ายผัวหรือเมียที่ถือบัตรประจำตัวสัญชาติไทยก็ใช่ว่าจะไม่เจอปัญหา ในระหว่างที่ผัวลาวเมียลาวลงถนนเพื่อร้องเรียกสิ่งที่พวกเขาพึงได้นั้น คู่ชีวิตของพวกเธอก็เจอกับกระสุดนัดใหม่ที่พุ่งทะยานเข้ามาโดยไม่ทันตั้งตัว กระสุนที่ชื่อว่ากฎหมายที่ดินและอุทยาน

“ที่ดินที่อยู่ตอนนี้ก็ของพ่อ(โก้) มันก็จะง่ายเพราะเขาเป็นคนไทย แต่ที่นี่ไม่มีโฉนดเลยนะ ที่นาที่กินก็ยังไม่มีโฉนด เขาบอกว่าเป็นของอุทยานทั้งหมด” พูดจบพิมก็ชี้ไปอีกฟากถนน “ที่นี่ก็

เป็น ที่อยู่อาศัยทั้งหมดก็เป็นเขตป่าสงวน” แววตาเศร้าหมองของเธอบอกเล่าหมื่นพันล้านคำที่อัดอั้นอยู่ในใจ

วันที่ 23 มิถุนายน 2562 ห้าปีหลังทางการเริ่มทวงคืนผืนป่าตามแนวอุทยานจากไทบ้าน **ฤทธิ์ จันทร์สุข**ผู้เป็นน้องชายของตาลและโก้ หรือน้องเขยของลีและพิมถูกเรียกให้ไปรายงานตัวที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอโขงเจียม ในข้อหาบุกรุกและแผ้วถางพื้นที่อุทยาน เป็นอีกครั้งที่แผ่นกระดาษไม่กี่ใบกลายเป็นอุปสรรคทำลายความรัก ความสุข และความทรงจำที่อยู่ในบ้านจันทร์สุขแห่งตามุย

“ไม่ตายก็เหมือนกับตาย อย่างไร่มันพ่อฤทธิ์ที่ถูกจับ ทำมาหลายปีแถมมีใบเกษตร ยังโดนจับได้ แล้วที่ตรงนั้นเคยเสียภาษีดอกหญ้าปีนึงตั้งหลายบาท” ชายปริศนานามว่า**อหิงสกะ** โพล่งขึ้นท่ามกลางความเงียบงัน “ที่ดินที่มีอยู่คนละสองสามไร่ตามหุบเขานี่ กลายเป็นเสียพื้นที่ตรงนี้ไปเฉย ๆ”

มิหนำซ้ำข่าวลือเรื่องความฝันแห่งลุ่มน้ำโขงตอนล่างในนามเขื่อนบ้านกุ่ม-สาละวันและเขื่อนภูงอยเริ่มแพร่สะพัดเข้ามา เดิมไทบ้านตามุยคิดว่าเป็นเพียงความฝันที่ไม่มีวันเป็นจริง กระทั่งพวกเขาเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาสำรวจพื้นที่เช่นเดียวกับที่ฝรั่งเศสเคยมาสำรวจแม่น้ำโขง ไม่รู้ว่าประวัติศาสตร์ที่เคยสร้างรอยแผลที่ยังแก้ไขไม่ได้มาจนถึงทุกวันนี้จะเดินซ้ำรอยเดิมหรือไม่

ไทบ้านตระหนักได้ว่าฝายคอนกรีตยักษ์นั้นสร้างความชิบหายมากเกินกว่าแสงสว่างอันน้อยนิดที่แทบไม่ตกมาถึงมือพวกเขา กระแสน้ำขึ้นลงผิดปกติ พอ ๆ กับฝูงปลาที่เริ่มหายไปจากเวิ้งน้ำ ทิ้งไว้เพียงร่องรอยความทรงจำบนโขดหิน ฝายคอนกรีตที่อยู่ไกลห่างออกไปยังสร้างวิบัติได้เพียงนี้ พวกเขาไม่กล้าจินตนาการภาพวันที่ตามุยถูกขนาบด้วยความฝันที่พวกเขาไม่ได้มีส่วนร่วม

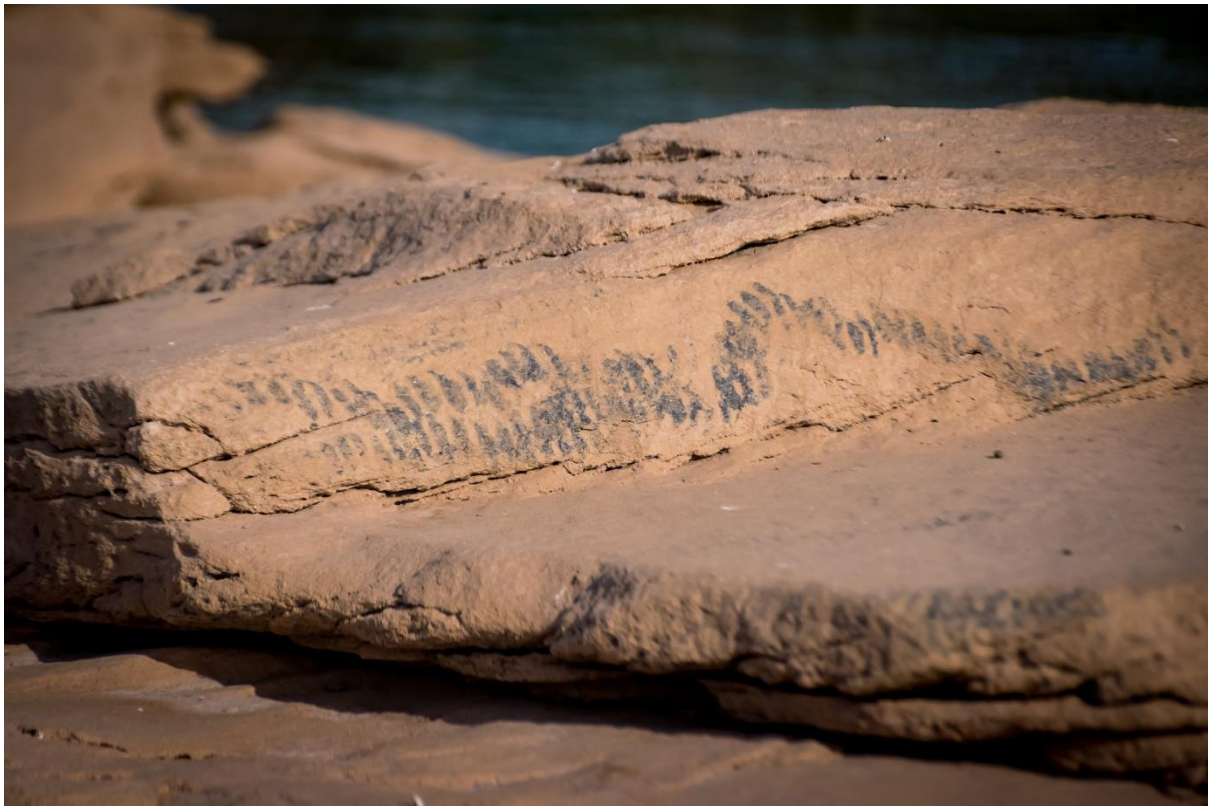

“ผมเคยคิดนะว่าประเทศนี้มันเกิดอะไรขึ้น เราอยู่ดีมีสุขมาตลอด จะทุกข์ก็เป็นทุกข์โดยธรรมชาติ ทุกข์โดยอาหารการกินไม่พอ ทุกข์โดยที่ไร่ที่นาเราไม่พอ”

“แต่นี่เป็นทุกข์เพราะโดนคนไทยเราเองขับไล่ออกจากพื้นที่ ทำเขื่อนให้น้ำท่วมเขา ประกาศอุทยานทับที่เขา ทำให้เขาไม่มีที่ไป มันคล้ายว่าเราไล่คนของเราเองออกจากพื้นที่ นี่คือการขับไล่”

“มันเป็นกรรมของชาวบ้านจริง ๆ คล้ายตกนรกแล้ว แต่ไม่รู้ว่าจะตกหลุมไหน”

.....

บทเพลงฮักข้ามของบรรเลงเรื่อยมาจนถึงท่อนสุดท้าย เสียงทุ้มของกีตาร์โปร่งและคนร้องค่อยลง เพลิงไฟใกล้มอดลิ่วตามลมหนาวที่เริ่มกรรโชกแรงขึ้น ผู้คนที่นั่งรายล้อมกลับเข้าสู่ภวังค์อีกครั้ง ลำนำรักแห่งตามุยที่ถูกถ่ายทอดผ่านน้ำเสียง สีหน้า และแววตาของความทรงจำแห่งตามุย ทำให้รู้สึกยะเยือกสลับกับร้อนผ่าวภายในจิตใจไปพร้อมกัน

จังหวะเริงระบำของเปลวไฟชวนจินตนาการถึงตามุยในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เวลาผ่านไปเนิ่นนานจนดินแดนระหว่างทิวเขาและแม่น้ำไม่เงียบเหงาอีกต่อไป หลายชีวิตเกิดขึ้นและ

ดับลงบนผืนแดนดินอันเป็นที่รักตลอดเวลา ไม่ทันได้จินตนาการว่าตามุยในวันพรุ่งนี้จะเป็นเช่นไร แม่น้ำโขงก็ส่งสัญญาณเตือนในดวงใจที่กำลังตกหลุมรักและแหลกสลายไปพร้อมกัน

โอ้ละหนอ... ตามุยเอย

ความรักเป็นเรื่องธรรมดาของทุกสรรพสิ่งบนโลก

เป็นความสวยงามแสนธรรมดาที่ดำรงอยู่ทุกแห่งที่

มันอาจกอปรด้วยความโรแมนติกที่แสนเรียบง่าย

แต่ก็อาจแฝงไปด้วยทุกข์ระทมที่เข้ามากัดกินดวงใจในคราเดียวกัน

...

โอ้ละหนอ... ตามุยเอย

ข้าเดินทางมานานแสนนาน ไกลแสนไกล

ข้ามอบทุกห้องดวงใจให้เจ้า

สายน้ำ ฝูงปลา หรือผืนป่ากว้าง

แล้วเมื่อไหร่กัน ที่ข้าจะได้รับความรักกลับมาอีกครั้ง

เมื่อไหร่กัน...

เมื่อไหร่...

เมื่อ...

...

หมายเหตุ: ชื่อบทความนี้ดัดแปลงมาจากบทเพลง When Emma Falls in Love (Taylor's Version) (From The Vault) โดย Taylor Swift